

dialogen

TEMA KONST- & ARKITEKTURUNDERVISNING

Ida Rödén

EN VACKLANDE UTBILDNING
MED POTENTIAL

KONSTAKADEMIEN

The Royal Academy of Fine Arts

*Alla texter i essäserien Dialogen har global paginering,
vilket innebär att sidnumren är unika för var essä
och desamma som i kommande tryckta upplaga.*

Copyright © *Ida Rödén och Konstakademien*
Redaktör och ansvarig utgivare *Susanna Slöör*
Grafisk form *Leif Mattsson / Omkonst*

*Essäserien Dialogen utges med bidrag från
Kungl. Akademien för de fria konsterna, Göran Lagervalls stiftelse.*

KONSTAKADEMIEN
The Royal Academy of Fine Arts

Ida Rödén

EN VACKLANDE UTBILDNING MED POTENTIAL

Jag tog min Bachelor vid Konsthögskolan i Umeå (2009) och senare min Master vid California College of the Arts i San Francisco (2011) och har mot den bakgrunden med stort intresse följt de texter som publicerats i essäprojektet Dialogen. Den 23 mars läser jag Dan Wolgers kontrareplik till texten ”Störta Monoliten” och accepterar hans publika inbjudan att delta i diskussionen.

Det är tydligt att svenska konsthögskolor – dess professorer, lärare och studenter – har hamnat i en obekväm position där de anklagas för att vara antingen slapphänta och bakåtsträvande eller karriärfokuserade och utblickande. En rädsla för internationalisering är påtaglig. Nog finns det aspekter att värja sig emot. Där finns mina egna erfarenheter av ytterligheten USA – den stora stat där viljan och behovet av att klättra karriärstegen tar kål på skaparglöd och genuin ärlighet. I början suckade jag och klagade över dessa ytliga personer. Jag var för snabb i mitt utdömande. Det jag hånade visade sig vara det jag behövde lära mig mest – konsten att göra aktiva val och lyfta fram mig själv, men med måtta och ödmjukhet. Jag kämpar fortfarande med detta och det kommer förbli ett mål att aktivt sträva mot.

Jag undviker helst att tänka i motsättningar då detta sällan leder till något konstruktivt. Jag har stora förhoppningar och otaliga idéer om en högre konstnärlig utbildning där det konstnärliga hantverket, lärlingssystemet, likväl som ett internationellt och teoretiskt förhållningssätt ska samspela och utvinna energi ur varandra. Genom att läsa de inlägg som publicerats i Dialogen blir det uppenbart att lärarkåren är den som först måste adres-

© Ida Rödén "Jonas Falck - en avsåd upptäcktsresandes iakttagelser: Öring" (detalj), 2015

seras och ges utrymme. Enligt min mening måste ordentligt med tid avsättas för att utforma ett verktyg där personal kan förankra Bolognaprocessens riktlinjer i den egna konstnärliga verksamheten och på så vis skraddarsy undervisnings- och utvärderingsmetoder som känns äkta. Precis som Dan Wolgers skriver i "Före och efter Bologna" ska en undervisande konstnär inte tillämpa undervisningsmetoder andra än de som framsprungit ur det egna konstnärskapet. Men regler är tånjbara och en form av struktur kan ibland behövas för att uppnå kreativ frihet.

Undervisningen ska inte malas sönder eller med skohorn tvingas ner i någon Bolognaprocess. Visst har skrivna redogörelser kring det egna konstnärskapet kommit att få större utrymme. Men att kunna uttrycka sig i text är viktigt för en konstnär. Dock gäller det att finna en egen röst. Det finns inte ett sätt att skriva som ska göra sig gällande inom konsten, allra minst ett akademiskt sådant. Tänk större och var inte för snabb att applicera regler som skulle ha all möjlighet att anpassas – med skohorn om så behövs. Precis som Gertrud Sandqvist, rektor vid Konsthögskolan i Malmö, skriver i "En konsthögskolas två huvuduppgifter" handlar det om att vara uppmärksam då "förbluffande få av dessa byråkratiska ingrepp är nödvändiga. De visar sig ofta vara rekommendationer snarare än regler." Det är inte utbildningen som ska stympas, det är regler och rekommendationer som ska töjas till bristningsgränsen.

Det är för mig självklart att en masteressä ska skrivas parallellt med den konstnärliga praktiken och drivas av en kreativ process. Den ska vägledas inte bara av en handledare utan också av andra studenter. När det kommer till konst finns inga svar eller definitiva slutsatser. Detta ska återspeglas i skrivandet. Min masteressä blev i slutändan en tidskrift, "The Unwritten Quarterly", där alla artiklar skevs under tagna namn. De påstådda läsarnas insända frågor blev ett sätt att formulera frågeställningar och ett uppslag fyllt av minnesteckningar över avlidna personer, jag själv inräk-

The Unwritten Quarterly, 2011 © Ida Rödén

nad, blev utrymmet för att reflektera över den egna verksamheten i ett större sammanhang. Upplägget var logiskt och långt ifrån traditionellt. För andra kan det handla om ett manifest, en intervju, ett brev, en guidebok, ett manus, en målarhandbok, en psykologs minnesanteckningar. Gällande regler går det att kringgå det mesta genom ett flitigt användande av fotnoter och avslutande kommentarer.

Jag håller med Dan Wolgers om att de texter som i dagsläget produceras ofta är språkligt slätstrukna och utan praktisk konstnärlig förankring, men detta handlar framförallt om den akademiska jargongen. Om någon ska skuldbeläggas för att sambanden mellan texter och verksamhet blivit svåra att spåra är det utbildningen. Detta är även något som Maria Lantz, rektor vid Konstfack, lyfter fram i sin replik på Jan Mankers och Dan Wolgers inlägg då hon menar att denna tendens i hög grad är ”ett problem som den enskilda högskolan själv bör se över och lösa”.

Det är sant att konst inte kan läras ut. Undervisning ska därför ske genom exempel och komma efter ett tumultartat fältarbete. Annars skapas enbart institutionaliserade konstnärer. Jag skulle önska att fler i undervisande positioner utgick från en generös inställning i likhet med: jag ska lära ut genom exempel den kunskap jag tagit till mig som konstnär; så bra jag kan ska jag fungera som en diskussionspartner i orosmoment som stiger till ytan; jag ska försöka göra transparenta de maktstrukturer som ligger till grund för de framgångar jag själv uppnått i konstvärlden.

Konstnärliga kunskaper förs vidare från en generation till en annan och handledning i form av samtal och kritik ska vara centralt. Detta mentorskap får dock inte romantiseras. Varför finns exempelvis denna vilja att göra lärlingsmodellen till något traditionsenligt svenskt? Det var som student i USA jag verkligen insåg hur betydelsefull handledningen är under utbildningstiden. Inför varje ny termin fick vi ett dokument som listade sjuttio tillgängliga handledare – vissa var anställda vid skolan, andra

© Ida Rödén "Jonas Falck - en avisad upptäcktsresandes iakttagelser: Sidensvans" (detalj), 2015

gästlärare och somliga återkommande handledare utifrån. I dokumentet beskrevs deras praktik, utbildning och yrkesmeriter. Vissa var konstnärer, andra konstvetare, kritiker, poeter, författare och curators. Utöver huvudhandledaren som tilldelats vid antagningen skulle studenten nu välja ytterligare två. Det landade på sammanlagt 18 timmar individuell handledning per termin. Att anamma ett liknande upplägg borde inte vara världsfrånvänt. Det handlar inte om att anställa sjuttio konstnärer utan om att göra det enkelt för aktiva kulturarbetare att göra inbopp och gästspel. Tanken är att skapa en miljö där auktoriteter är många och mobila. Det här är tiden då det är nödvändigt att exponeras för en variation av röster och utövningar och på så vis finna en plats att arbeta ifrån. Fantastiska saker sker mellan tekniker, bakgrunder och förhållningssätt; man behöver alls inte riva ner väggar, anamma eller ändra inriktning.

Jag tror inte på ett världsfrånvänt vakuum om målet är att skapa en arbetsplats för fokuserat arbete. Jag tror att förvirring och oväntade avbrott är långt mer produktivt. Det gäller att lära sig fortsätta arbeta, att hela tiden finna lust och intresse att se med nya ögon. Vad som är intressant i världen är värdefullt för konsten. En konsthögskolas huvuduppgift är därför att skapa en situation i vilken det framgår att allt är relevant. Bildning tar aldrig slut.

Hade jag gått kvar i Umeå och sökt in till deras Master hade jag i ansökan ombetts att skriva en projektbeskrivning som jag sedan skulle arbeta utifrån under mina kommande år. Jag skulle ha mitt fokuserande vakuum. Jag sökte till CCA i San Francisco och antog att där var samma upplägg. Jag kom med mitt bagage och en vag bild om vem jag var. Efter första månaden gick alla nya studenter runt som zombies. Logiken var att vi skulle glömma tidigare antaganden, reflektera över logiska val och leta nya och personliga metoder. Det är svårt att se på nytt om fokus ligger framåt och marken är stabil. Istället låg vi i hårdträning i för-

svarstal – både svett och tårar rann. Det finns säkerligen många professorer och studenter som motsätter sig metoden eftersom huvuduppgiften, sägs det, är att arbeta mot en avslutningsutställning. Men varför? Är det tanken om gallerirepresentation och att bli upptäckt som spökar? Det tycks som valmöjligheterna är oändliga, men samtidigt blir den egna vilja i hög grad formad av lockelsen till framgång på marknaden.

En konstnärlig högskoleutbildning kan inte blunda för den kommersiella världen. Den är en viktig realitet som de flesta måste förhålla sig till. Därför måste även en utbildning ta upp detta. Lär ut regler, strukturer och maktförhållanden så studenten lär sig att navigera runt och eventuellt bryta mot dem. På CCA, där jag själv var student, drevs det hela för långt då vi avslutningsvis höll en pitch inför en grupp gallerister. Den kommersiella konstvärlden ska aldrig omfamnas och bjudas in till skolan. Om detta är jag övertygad. I galleristens hand blir konsten begränsad och direkt efter examen ska inget sådant ske. Att vara ingen har sina fördelar. Ännu värre blir det för dem som får representation redan under utbildningen. Studenter tenderar att bli förvirrade då de uppskattas på marknaden samtidigt som de blir intellektuellt utmanade i utbildningen. De ser ofta detta som bevis på att utbildningen inte har koll på vad som sker i konstvärlden. Det är svårt att övertyga någon om att blandade reaktioner är bra; det är så du blir medveten om din egen position. Förhoppningsvis kan även den framtida konsthögskoleutbildningen hämta någonting ur denna situation, som ju på många sätt är jämförbar. Då skulle utgångspunkten vara: glöm tidigare antaganden, reflektera över logiska val och leta nya och personliga metoder.

Ida Rödén, Stockholm i april 2016

*Konstnär, Student vid Umeå Konsthögskola 2006-2009,
samt California College of the Arts, San Francisco, 2009-2011*

KONSTAKADEMIEN
The Royal Academy of Fine Arts